

Το δηνάριο της αναστάσιμης χαράς

Ορθοδοξία / Θεία Λατρεία

Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού

Ερμηνευτική προσέγγιση στο δοξαστικό των Αίνων

της Δ΄ Κυριακής των Νηστειών

Δεύτε εργασώμεθα, εν τω μυστικώ αμπελώνι, καρπούς μετανοίας, εν τούτῳ ποιούμενοι, ουκ εν βρώμασι και πόμασι κοπιώντες, αλλ΄ εν προσευχαίς και νηστείαις, τας αρετάς κατορθούντες· τούτοις αρεσκόμενος, ο Κύριος του έργου, δηνάριον παρέχει, δι΄ ου ψυχάς λυτρούται, χρέους αμαρτίας, ο μόνος πολυέλεος.

«Ελάτε να εργαστούμε στο μυστικό αμπέλι, παράγοντας καρπούς μετανοίας, όχι ασχολούμενοι μόνον με φαί και ποτό, αλλά καλλιεργώντας τις αρετές με προσευχές και νηστείες. Με αυτά χαίρεται ο Κύριος του αμπελιού και προσφέρει της αμοιβής το δηνάριον, με το οποίο λυτρώνει τις ψυχές από το χρέος της αμαρτίας, Αυτός, ο μόνος που έχει πλούσια τα ελέη.

Μία παρότρυνση αποτελεί η πρώτη λέξη του Δοξαστικού των Αίνων της Τέταρτης εβδομάδας των Νηστειών:

«Δεύτε»!

Να ξέρει άραγε ο υμνωδός πως, ιδιαίτερα στην εποχή που ζούμε, οι αντοχές μας δεν είναι μεγάλες και πως η κόπωση της Μεγάλης Σαρακοστής έχει αρχίσει ήδη να γίνεται έντονη; Να ξέρει άραγε πως ο πειρασμός της αδράνειας, της ραθυμίας και της ακηδίας έχει ήδη χτυπήσει την πόρτα της ψυχής μας και μας καλεί να εγκαταλείψουμε την διαδρομή και να λησμονήσουμε τον προορισμό μας;

«Δεύτε», «εμπρός», μας λέει, σα να μας καλεί να σηκωθούμε. Μας πιάνει το χέρι και μας συμπαρασύρει ξανά προς τον τόπο των αγώνων της απόκτησης των αρετών και της μετάνοιας.

Ο τόπος αυτός, στον σημερινό μας ύμνο, έχει μορφή: Μοιάζει με αμπελώνα, ίδιον με εκείνον της παραβολής του 20ου κεφαλαίου του κατά Ματθαίον Ευαγγελίου. Θυμάστε; Ήταν τότε που ο Χριστός μας παρομοίασε την Βασιλεία των Ουρανών με αμπελώνα που θέλησε να φροντίσει ο οικοδεσπότης, προσλαμβάνοντας εργάτες. Συμφώνησε την τιμή με εκείνους που προσέλαβε νωρίς το πρωί. Αργότερα, χρειάστηκε και άλλους, συμφώνησε και με αυτούς. Άρχισε όμως να βραδιάζει και κατάλαβε πως η δουλειά δεν θα τελειώσει. Προσέλαβε λοιπόν και άλλους, που και

με αυτούς συμφώνησε την αμοιβή τους. Την ώρα της πληρωμής όλοι πήραν τα συμφωνημένα και όλοι το ίδιο, κι ας είχαν πιάσει δουλειά σε ώρα διαφορετική. Και φυσικά, παράπονα από τους πρώτους, τους πρωινούς, ίδια με τα παράπονα όλων εκείνων που επιμένουν να νομίζουν, πώς ο Θεός ζυγίζει τις ψυχές με ανθρώπινα ζύγια.

Νομίζω πως, για να καταλάβουμε το βαθύτερο νόημα του υπέροχου σημερινού Δοξαστικού, πρέπει να αναλογιστούμε την ελπίδα και το κουράγιο που προσφέρει αυτή η παραβολή. Αυτό το αρχικό «δεύτε» ίσως και να μην απευθύνεται μόνον στους κουρασμένους εργάτες που έπιασαν δουλειά - πνευματική δουλειά- από την πρώτη κιάλας μέρα της μεγάλης Σαρακοστής. Ίσως να απευθύνεται και σε εκείνους που θεώρησαν μεγάλο το διάστημα των 50 ημερών της νηστείας και της εγκράτειας και φοβήθηκαν πως οι δυνάμεις τους δεν θα επαρκέσουν. Είναι εκείνοι που τώρα βλέπουν πως πέρασαν οι μέρες και διστάζουν να μπουν στο στίβο. Αναρωτιούνται:

Υπάρχει ακόμη καιρός;

Ναι λοιπόν, καιρός υπάρχει. Καθόλου δεν υποτίμησε ο Οικοδεσπότης τους εργάτες της εσχάτης ώρας. Ένα δηνάριο έδωσε στους πρώτους, ένα δηνάριο και στους εσχάτους. Όσοι καθυστερήσαμε ή αμελήσαμε, ας μην ανησυχούμε. Ας μην υποκύψουμε στον Πειρασμό της αποθάρρυνσης. Ας μην δώσουμε σημασία στις διαμαρτυρίες των εργατών της πρώτης ώρας. Πάντα θα υπάρχουν κάποιοι που θα αυτοεπιβεβαιώνονται μέσα από τις δικές μας ελλείψεις. Δεν μας κρίνουν αυτοί. Ο Κύριος του αμπελώνα μάς κρίνει. Και είναι αυτός, που μας διαβεβαιώνει πως στα μάτια Του, διάκριση πρώτων και εσχάτων δεν υπάρχει. Για Εκείνον δεν μετρούν τόσο τα κατορθώματα, όσο η διάθεση. Ακόμη και την ύστατη ώρα, ο αμπελώνας περιμένει.

Αν διαβάσουμε μάλιστα προσεκτικά την παραβολή (Μτθ. 20, 1-16) –και πρέπει να την διαβάσουμε- θα διαπιστώσουμε πως κρύβεται μεγαλύτερος κίνδυνος για τους εργάτες, που ξεκίνησαν εξ αρχής τον αγώνα τους. Τους προειδοποιεί πως συχνά οι «πρώτοι έσονται έσχατοι» (στ. 16), ακριβώς επειδή νομίζουν πως οι ...επιδόσεις φέρνουν τον μισθό. Κι όμως! Δεν είναι η αποχή της τροφής, δεν είναι η ανελλιπής παρακολούθηση των Ακολουθιών, δεν είναι οι πνευματικοί και θεολογικοί στοχασμοί των ημερών που «αναγκάζουν» τον Κύριο να ανταμείψει. Ένας είναι ο καρπός που μας ζητείται: Η μετάνοια. Και αυτή φαίνεται πως μπορεί να αποκτηθεί γρήγορα και ανά πάσα στιγμή. Σε τι μας παρακινεί το σημερινό Δοξαστικό; Στο να οδηγήσουμε τις δυνάμεις μας και τον αγώνα μας στην απόκτηση των αρετών και όχι στην επιφανειακή στέρηση τροφής και ποτού. «Ουκ εν βρώμασι και πόμασι κοπιώντες».

Με άλλα λόγια, το μήνυμα του σημερινού ύμνου είναι σαφές: Η αποχή από τα υλικά πράγματα είναι δευτερευούσης σημασίας και αποτελεί μέσον, όχι αυτοσκοπό. Στον μυστικό αμπελώνα του Κυρίου, σημασία έχει η αποχή από τα πάθη που τυραννούν την ψυχή και η απόκτηση των αρετών που την αναζωογονούν και την κατευθύνουν προς τα άφθαρτά και τα αιώνια. Αυτό επιζητά ο Κύριος, αυτό και αμείβει. Η αμαρτία που αναφέρεται στη συνέχεια του Δοξαστικού, δεν συνίσταται στο ότι τρώμε πολύ και πολλά άλλα στο ότι στραφήκαμε στην ύλη, περιμένοντας από εκείνη τον χορτασμό της ψυχής μας. Αμαρτία είναι η αποτυχία μας να κατευθύνουμε τις δυνάμεις της ύπαρξής μας στον αγώνα για την απόκτηση

εκείνων που, ούτε φθείρονται ούτε εξαντλούνται. Εκεί αποτύχαμε. Και το χρέος αυτό δεν αφορά τον Θεό που, ούτως ή άλλως αγαπά χωρίς προϋποθέσεις. Το χρέος αφορά τον ίδιο μας τον εαυτό από τον οποίον στερήσαμε τα ουσιώδη και τον πνίξαμε στα επουσιώδη.

Αξίζει όμως τον κόπο να εμβαθύνουμε λίγο ακόμη στην έννοια του Αμπελώνος. Σε αυτό μας «υποχρεώνει» ο ίδιος ο Χριστός, όταν λέει:

«Εγώ ειμι η άμπελος, υμείς τα κλήματα» (Ιω. 15,5). Τι κρύβεται αλήθεια πίσω από την φράση αυτή και πώς αυτή σχετίζεται με τον σημερινό ύμνο ; Όπως αναφέρει και ο Μητροπολίτης Μεσογαίας και Λαυρεωτικής Νικόλαος, ακολουθώντας την παράδοση της Εκκλησίας μας, η άμπελος είναι ολόκληρη η Εκκλησία, η οποία αποτελεί το ίδιο το σώμα του Χριστού, προεκτεινόμενο στην ιστορία (<https://proseuxi.gr/i-agia-ekklisia-einai-ampelos/>). Η Εκκλησία είναι το σώμα Του και συνεπώς κάθε εργασία μας που γίνεται σύμφωνα με τις δικές Του εντολές , καλλωπίζει όχι μόνο την ψυχή μας αλλά και το δικό του σώμα, ολόκληρη την Εκκλησία, προσφέροντας την ως περικαλλή κιβωτό σωτηρίας για όλο το ανθρώπινο γένος.

Πιθανόν να νομίζετε πως οι θεολογικές αυτές προεκτάσεις είναι κάπως γενικόλογες και εκφεύγουν από το συγκεκριμένο μήνυμα των ημερών της μεγάλης Σαρακοστής. Επιτρέψτε μου λοιπόν να πιστεύω πως ο κάθε πνευματικός αγώνας, όταν ξεφύγει από τα στενά πλαίσια μιας προσωπικής περιπέτειας και ενταχθεί σε μια ευρύτερη σκοπιμότητα, μεταβαλλόμενος σε γεγονός εκκλησιαστικό, γεμίζει την ψυχή με περισσότερη διάθεση, περισσότερο ζήλο , περισσότερο φιλότιμο και περισσότερη αρχοντιά. Χαρακτηρίζοντάς μας ο Κύριος ως κλήματα μιας ενιαίας αμπέλου, μας θέτει και ενώπιον των ευθυνών μας, κάνοντας μας να νιώσουμε ως μέλη ενός ενιαίου σώματος. (Διαβάστε σας παρακαλώ, στην Α΄ προς Κορίνθιους επιστολή του Αποστόλου Παύλου, την υπέροχη διδασκαλία του περί της Εκκλησίας ως σώματος, κεφ. 12, στ. 12-31). Η αδράνεια, η ραθυμία και η ακηδία μας επιβαρύνουν όλο το σώμα και, αντίθετα , οι αρετές που αποκτούμε αποτελούν πάλι για ολόκληρο το σώμα υγεία. Τι υπέροχο , πόσο ενθαρρυντικού να νιώθουμε πως η κάθε μας προσπάθεια έχει αντίκτυπο σε όλους τους αδελφούς μας και κατ' επέκτασιν σε ολόκληρο τον κόσμο ! Πόσο μεγαλείο κρύβει κάθε μας προσπάθεια, μικρή ή μεγάλη, όταν δεν έχει κίνητρο απλώς μία ατομική εξασφάλιση αλλά μία πανανθρώπινη προοπτική! Αλλά και πόση ταπεινοφροσύνη θα αποκτούσαμε αν κάθε στιγμή συνοδεύαμε την κάθε μας προσπάθεια από τον λόγο του Λυτρωτή μας, πως χωρίς Αυτόν, δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτε!

«Ο μένων εν εμοί καγώ εν αυτώ, ούτος φέρει καρπόν πολύν, ότι χωρίς εμού ου δύνασθε ποιείν ουδέν» (Ιω. 15,5)

Ιδού λοιπόν τι κρύβει εκείνο το «δεύτε» του σημερινού Δοξαστικού: Εργασία στον μυστικό αμπελώνα της ψυχής μας αλλά και στο μυστικό αμπελώνα της Εκκλησίας μας, χωρίς ίχνος αυτοθουμασμού και αξιομισθίας. Η μέρα προχωρά και το σκοτάδι του Γολγοθά πλησιάζει. Εκεί πάνω ίσως όλα να μοιάζουν μάταια, όπως φάνηκαν και στους Μαθητές. Κι όμως! Το δηνάριο δεν θα το στερηθούμε. Θα το βρούμε δίπλα στο σουδάριο του κενού μνημείου:

Είναι η χαρά της Αναστάσεως που θα πάρει τη θέση των ωδίνων της συσταύρωσής μας με τον Χριστό και θα υπεραναπλήρωσει όλες τις ελλείψεις του σώματος και της ψυχής μας.

Αμήν!

<https://bit.ly/3DGzDb1>